

KÖZLEGÉNY — IRTA HALIS ISTVÁN

ADJON Isten! — köszöntött egy ember, kit senki sem látott jönni, mert a kerítésen át suhant a szérüs kertbe a négy cséplő közé. — Már beállt a nyári szürkület. Az égen fényesedni kezdettek a csillagok. A cséplők alvászhoz készülődtek, hogy kora hajnalban újra talpon lehessenek.

Az egyik azzal fogadta a jövevényt:

— Nini a Pali! No, adjon Isten, ami nincs!

Másik csak úgy foga közül morogta:

— Vegye el, ami van!

A többi cséplő aggódva fordította el a fejét és semmit se szólt.

Akik a különös mondások fölött gondolkozni szoktak, kitalálják, hogy az osztrák hatalom fénykorában, 1850. évben beszélgettek ily módon a népek. Az időben t. i. azt kívánták: «Az Isten vigyen el mindent, *ami van*: zsandárt, vérbirót, katonát. Ellenben adja meg, *ami nincs*: a szabadságot és egyenlőséget!

A cséplők mindenikének eszébe jutottak a dobszó mellett közzétett s a templom ajtajára is kiragasztott kétnyelvű hirdetés szavai: «Aki menedéket ad gyanus egyéneknek, a hadi törvényszék a bűnössel egyformán bünteti!» A naponkinti példák pedig megmagyarázzák, hogy e szép kifejezés minél több magyar fölakasztását jelenti.

Paliról mindnyájan tudták, hogy halálra keresik, mert két *guerilla* társával tavaly mint spiont akarta kivégezni a Bécsbe igyekvő egyik főurat, ki véletlenül kezébe akadott.

Érthető tehát, hogy a nyugodni készülő emberek óvatosan körülnéztek és megkönnyebbedtek mikor a szemhatáron semmi gyanus jel nem mutatkozott.

A részes-cséplők közül háromnak volt családja, kicsi háza, földje. A negyediknek, Baka Ferkónak, semmije sincsen. A három elfordul és rettegve gondol a következményre, úgy tesznek, mintha a fekvő helynek rendezésével bajmóldónának.

A negyedik, Baka Ferkó, odalépett a most jött emberhez és barátságosan kérdezte:

— Hát miféle szél hozott, Pali?

A jövevény még jobban szemére huzta rongyos kalapját és tompított hangon mondta:

— Hajtanak a zsandárok! Nyomomban vannak! Bele bujok az asztagba!

Baka Ferkó lajtorját hoz.

— Gyere Pali! — szól a dezertornak s fölsegíti őt az asztag tetejére. — Csak huzódj egy kéve alá! Mindjárt hozok harapnivalót is, mert éhes lehetsz!

(Baka Ferkó katoná volt örökéletnek tetsző tiz esztendeig. Ezért ragadt reá a Baka név. Becsületes nevét már mindenki elfelejtette. Mint 18 éves legényt elfogatta a városi kvártélymester és jól megvasalva átadta a Gollner ezrednek, mint a város által adatni kötelezett önkényes katonák egyikét. Ugyanabban az ezredben vele együtt

katonáskodott egy vezna «tintanyaló», valami Petrovics Sándor, ki Petőfi név alatt halhatatlanná lön s akit mégis azért küldtek haza az orvosi vizsgálat folytán, nehogy ott haljon meg a nyakukon. Baka Ferkó pedig tiz év mulva jött haza. Akkor is közlegény volt. Egy év mulva beköszöntött az 1848. Persze beállott honvédnek és végig verekedte az egész hadjáratot. Onnan is mint közlegény jött haza.)

Baka Ferkó csakhamar visszatér az asztag mellé. Hosszu favillán nyujt föl valamit.

— Pali! Vedd le a velláru a fazekat! Savanyu buborka van benne. Aztán itt a kenyér is hozzá! (Dunántul az uborkát hívják buborkának.)

A villa ágáról lekasztja Pali a fazekat és elkapja a darab kenyeret, mit fölhajít Baka Ferkó.

A savanyu uborkához fogható élvezetes eledel alig van, ha égi sátor alatt gabna-kévék tetején költi el egy meghajszolt ember. Teljesen érthető tehát, hogy Pali addig evett, mig talált valamit az edényben. Akkor leszólt:

— Itt a fazék!

A fölnyujtott villára visszaakasztja az edényt, azután beássa magát a kéve közé és azonnal elalszik.

A munkások is lefeküsznek a kicsévelt szalmába. Csönd és béke borul az egész vidékre. A csillagok annyira ragyognak, szinte lobogni látszanak.

A Göncölszeker bal kerekei már majdnem a földet érintették, mikor fölkel az egyik munkás, óvatosan lerázza magáról a szalmát és ellépked. A világos éjszakában meg lehetett ismerni: a jámbor Kránicz Rókus volt, kinek öregapja valahonnan Krajnából szakadt ide hozzánk.

Kránicz alakja alig tűnik el a sötétben, azonnal fölkel Baka Ferkó is. Sietve az asztaghoz támasztja a lajtorját. Fölbreszti Palit és néhány halk szó után eltávozik vele együtt.

Most már csupán két cséplő maradt a szérün, kik jól látták mit csinál másik két társuk, de azért egy szót sem szólnak. Ugy tesznek, mintha aludnának, pedig a következményekért való rettegés elüzi az álmodás szemeikről.

Körülbelül egy óra mulva visszajön Kránicz és vigyázva visszafekszik helyére zaj nélkül.

Kránicz azonban csakhamar tisztába jön azzal, hogy az ő távozásáról tudnak társai. Mert a Kaszáscsillag már jó ideje az égen jár és még sem akarnak a cséplőtársak fölbredni. Pedig ilyenkor, mint szorgalmas emberek, máskor már régen megszokták kezdeni munkájukat. Bizonyosan kitalálták, hogy a zsandároknál járt és emiatt nem akarnak vele, a spionnal együtt dolgozni! A furdaló lelkiismeret rémeket látat vele, mert a cséplők csupán azért nem keltek föl, hogy magukat megmenthessék a veszedelemből és elmondhassák mikép semmiről se tudnak.

A reggeli derengésben egyszerre a szérün terem kakastollas két zsandár.

Az olcsó magyar élet korlátlan birtokosai azonnal fölmennek az asztag mellett ott felejtett létrán. Szuronyaikkal végig szurkálják az asztagot. Persze hiába! Nem találják, akit keresnek. A munkás emberek még jobban tetetik az al-

vást. De az egyik zsandár odajön hozzánk és mérgesen kiált:

— Hapták!

Ez a sző rögtön talpra állítja az álmos embereket. Ilyen szavaknak bűvös erejük volt ekkor, annál is inkább, mert puska-tus szokta követni.

Csak hogy a zsandárok hiába kérdezték Pali után.

A nagy faggatásra azt vallja az egyik ember:

— Ugy vélekszek, mintha az este ment volna egy ember errefelé. De az nem lehetett a Pali, mert egy koldus volt! (Bizony még a koldusnál is koldusabb volt!)

A másik cséplő megerősíti:

— Ugy van! Koldus járt erre!

Baka Ferkó eltávozásáról sem akarnak tudni semmit sem. Nem tudják, hová lett.

Kránicz is csupán gyöngén merte mondogatni:

— Én láttam, hogy az asztagba huzódott egy ember. Lehet, hogy a Pali volt! Az is lehet, hogy a Baka Ferkóval ment el!

Az egyik zsandár nem érti jól a magyar beszédet s minduntalan azt kérdi társától:

— *Vasz szagt er?*

A másik aztán németre fordítva elbeszéli a történeteket. Az eredménynyel sehogy sincsenek megelégedve. Nem tudják, mit csináljanak.

Egyszerre feltör az égbe a nap és fényességbe borít arany sugaraival egy alakot, ki a kerteken át baktat a szérű felé. Baka Ferkó az.

A zsandárok rögtön tisztában vannak a teendővel. Elhúzódnak a kazal mellé.

Baka Ferkó pedig mosolyogva jön. Kissé meghökkeni látszik, mikor zsandárok toppanak elébe. De azért azt mondja:

— Jó reggelt!

A zsandárok mindjárt vallatóra veszik, de Baka Ferkó semmiről se tud. Azt hajtogatja:

— A lakásomon voltam, semmiféle gyanus embert nem láttam!

Az intéző sors látható alakjai németül tanakodnak s miután ismételt faggatásra is amellet marad Baka Ferkó:

— Akárhogyan szakteroznak az urak, nem tudok semmiről se semmit!

Tehát abba a bilincsbe verik őt, melyet Pali számára hoztak. Aztán dühösen rákiált a egyik zsandár:

— Vorwärts marsch!

Ezt a vezényszót még nem felejtette el a megvasalt ember. Szabályszerűen *ballábával* kilép és megindul vigasztalan jövője felé.

Nem is zúgolódik, csak amint elhalad cséplőtársai között, mond annyit:

— Mégsem kap *tagliát* a kutya!

Mindenik tudta, hogy Kránicz az a kutya.

(Taglia volt a följelentőknek és az *elfogóknak* jutalompenze. *Vérdíj*. De mert a vérdíj kifejezést tulságosan erősnek találták a hatalmon levők, tehát elnevezték a tagliát «fogóbér»-nek s így akarták egy enyhébb szóval gazdagítani a szegény magyar nyelvet.)

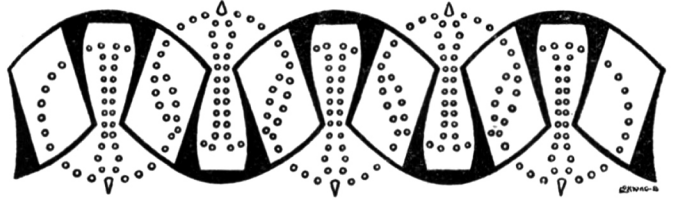
Csak hogy a magyar nem igyekezett az új szavakat forgalomba hozni. Vérdíj maradt biz az!)

Pali megmenekült. Baka Ferkóra se bizonyult rá semmi se, de azért mint «nagyon gyanus». egyént besorozták katonának a «Ferdinándeszte» (Ferdinánd de Este) ezredhez.

Tíz év múlva (a solferinói csata után) eresztették megint haza.

Akkor is közlegény volt.

Mikor átlépte Magyarország határát, lehajolt és áhitattal megcsókolta a földet, melynek egy porszeme sem volt az övé!

ŐSZI ÁRNYÉK — IRTA CHOLNOKY LÁSZLÓ

NYÁRVÉGI alkonyon valamelyik hatalmas kert üvegházában jártam. Az üvegfalon keresztül bágyadt napsugár derengett be; a virágok lecsüggesztett fejfel hallgatták az első őszi szél szomorú dudolását. Az ezer apró kehely fölött nehéz illat lebegett; kint a kert bokrai közt csalogány hívogatta vissza sirásával az utolsó nyári napokat.

Szorongó hangulat nehezedett rám. Azt képzeltem, hogy a sebesen szálló idő egy pillanatra elfödi szárnyával a szememet, hogy ne lássam, amint elszáll fölöttem. Hogy ne lássam, amint a vágyaimat, az álmaimat is elviszi magával. Bármelyik virágra néztem, mindegyik valami régi emlékemet keltette életre, olyant, amelyből köny született és elborította a szememet. És ezen a csodálatos kis cseppek keresztül be másnak látja az ember a világot, mint amilyen valóban.

Amíg a kertész a csokorral bibelődött, elgyönyörködtem ezerszínű népében; különösen egyik pompás irisz ragadta meg a figyelmemet. Megálltam előtte, magamhoz vontam halványkék fejecskejét, kibontogattam kíváncsian a kelyhét, amelyből nehéz illat lebegett föl arcomba. Egyszer aztán kisiklott a kezemből és kevélyen elfordult tőlem. Szokatlan gondolataim támadtak, de aztán, mielőtt elrejtettem volna őket, belefoszlottak az illatos esti levegőbe.

Addig gyönyörködtem, kíváncsiskodtam, amíg a kábitó illattól megfájdult a fejem. Kedvetlenül vártam, hogy a kertész végezzen, aztán sétálni mentem a parkba. De mindhiába, fejfájásom egyre nőtt. Hanem amikor a parkot elhagyván, a tópartra értem, a fájdalmat mintha elvágták volna. S hogy az esti szellő az arcomba csapott, azt kellett halkán mondanom: Frida! Isten tudja, hogyan ötlött eszembe, sohasem ismertem Frida nevű leányt.

Megindultam hazafelé és alig értem az ut kanyarulatához, az egyik nyaraló balkonján sudártermetű, fehér ruhás leányt pillantottam meg. Aranyszőke haját ide-oda libbentette a szellő, a fekete szeme szinte lángolt az alkony biborában. Nagyot dobbant a szívem és megint azt mondtam: Frida! Amikor a nyaralóhoz értem, felköszöntem a leálynak, amit ő mosolyogva fo-